

ОТЗЫВ НАУЧНОГО КОНСУЛЬТАНТА

на диссертационную работу Кожяевой Айгерим Романовны
на тему «Клинико – патоморфологические аспекты при ценурозе и моннезиозе сайгаков Уральской популяции», представленной на соискание степени доктора философии (PhD) по образовательной программе 8D09101 – «Ветеринарная медицина»

г. Якутск

от 19 августа 2024 г.

Обоснование актуальности выполненной работы, ее значимости для современной науки и практики. Сайгак – один из наиболее обособленных представителей семейства полорогие (Bovidae), отряда парнокопытные (Artiodactyla). На территории Западно-Казахстанской области обитает сайга уральской популяции. Ареал обитания (миграции) сайги Уральской популяции охватывает территорию шести районов области – Жаныбекский, Бокейординский, Казталовский, Жангалинский, Акжарский, Таскалинский.

Сайгаки, как один из диких копытных животных являются основным резервуаром гельминтов и при миграции распространяют их, тем самым, увеличивая территорию эпизоотических очагов гельминтозов.

Участвуя в паразитоценологической цепи дикие копытные способствуют функционированию эпизоотических очагов гельминтозов, характерных для сельскохозяйственных копытных и для всех копытных животных в целом.

В связи с этим, актуальность диссертационной работы не вызывает сомнения.

Основные научные и методологические положения, на которые докторант опирается. Изучение биохимических и гематологических показателей крови проводилось с использованием гематологического анализатора URIT-2900 Vet Plus и анализатора биохимических показателей Stat Fax 4500. Гистологические препараты были изучены с помощью микроскопа МБИ-3, окрашиванием гематоксилин-эозином и проведением детального гистологического анализа тканей.

Полученные докторантом научные результаты и их обоснованность.

Исследования проводились за период 2021-2023 годы в рамках научного проекта по бюджетной программе «AP09260294. Комплексные методы диагностики гельминтозов (ценуроза, моннезиоза и эхинококкоза) сайгаков Уральской популяции, разработка алгоритма профилактических мероприятий» № гос. регистрации 0121PK00191.

Диссертационная работа направлена на достижение цели и решения теоретических и практических задач, сформулированных в данной научной работе. Выбор методологии исследований обоснован и достаточно подробно описан в соответствующем разделе диссертации.

Результаты диссертационной работы А.Р.Кожяевой, были получены с использованием современных методов научных исследований, методик обработки и интерпретации данных с применением компьютерных технологий.

Использованные источники литературы достаточны для литературного обзора. При написании диссертационной работы использованы источники литературы как отечественных, так и зарубежных авторов.

Положения, выносимые на защиту, доказаны результатами научных исследований. Полученные результаты стали основами статей, опубликованных в журналах рекомендованные Комитетом по контролю в сфере образования и науки Министерства образования и науки Республики Казахстан, также в журналах

включенную в базу данных Web of Science Core Collection и Scopus и доложены на международных конференциях.

Автором получен патент на полезную модель №8832 от 09.02.2024 г. на тему «Способ патоморфологической диагностики ценуроза сайгаков».

Структурная и содержательная целостность диссертации. Написание текста диссертации соискателем выполнено самостоятельно. Качество академического письма – высокое. Диссертация состоит из введения, обзора литературы, материалов и методов исследования, результатов собственных исследований, выводов и заключения.

Диссертация состоит из введения, материалов и методов, результатов собственных исследований, обобщения и оценки результатов исследований, заключения, списка использованной литературы, включающего 147 источников и приложений. Диссертация изложена на 115 страницах компьютерного текста, иллюстрирована 13 таблицами, 45 рисунками.

Личный вклад докторанта в исследования, объем исследований. Научно-исследовательская работа А.Р. Кожаевой, вносит существенный вклад в развитие науки, а важность тематики исследований хорошо раскрыта.

В целом докторант справилась с поставленной задачей, проводя полное изучение ценуроза и мониезиоза сайгаков Уральской популяции.

Качества докторанта как исследователя, приобретенный опыт методов научных исследований. Как зарубежный научный консультант с полной уверенностью могу отметить, что А.Р. Кожаева как сформировавшаяся научный работник отличается большим научным талантом, глубоким интересом к знаниям, самостоятельностью, скромностью и трудолюбием.

Заключение. На основании вышеизложенного считаю, что представленная диссертация является завершённой научной работой и отвечает всем современным требованиям, а ее автор Кожаева Айгерим Романкызы заслуживает присуждения степени доктора философии (PhD) по образовательной программе 8D09101 – «Ветеринарная медицина».

Доцент кафедры паразитологии и эпизоотологии
животных факультета ветеринарной медицины,
доктор ветеринарных наук, доцент

Винокуров Николай Васильевич

Контактная информация:

Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Арктический государственный агротехнологический университет» (ФГБОУ ВО АГАТУ). Адрес: 677007, Российская Федерация, Республика Саха (Якутия), г. Якутск, ш. Сергеляхское, 3 км, д. 3, тел. +7(4112) 507-971, факс: +7(4112) моб. +79142372739, email: info@agatu.ru, nikolaivin@mail.ru

ҒЫЛЫМИ КЕҢЕСШІНІҢ ПІКІРІ

Қожаева Айгерім Романқызының 8D09101 – «Ветеринариялық медицина» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға ұсынған «Жайық популяциясы киіктерінің ценурозы мен мониезиозының клиникалық-патоморфологиялық аспектілері» тақырыбында орындалған диссертациялық жұмысына

Якутск қ.

19 тамыз 2024ж.

Орындалған жұмыстың өзектілігін, оның қазіргі ғылым мен тәжірибе үшін маңыздылығын негіздеу. Киіктер - Артиодактила отрядының (Bovidae) окшауланған өкілдерінің бірі. Жайық популяциясының киіктері Батыс Қазақстан облысының аумағында мекендейді. Жайық популяциясының киіктерінің мекендеу ортасы (көшіп-қонуы) облыстың алты ауданы – Жәнібек, Бөкейорда, Қазталов, Жанғала, Ақжайық, Тасқала аудандарын қамтиды.

Киіктер жабайы тұяқты жануарлардың бірі ретінде гельминттердің негізгі резервуары болып табылады және көшіп-қону кезінде ауру таратады, осылайша гельминттердің эпизоотиялық ошақтарының аумағын арттырады.

Жабайы тұяқтылар паразитоценологиялық тізбекке қатыса отырып, ауылшаруашылық тұяқтыларға және жалпы барлық тұяқтыларға тән гельминтоздардың эпизоотиялық ошақтарының қызмет етуіне ықпал етеді. Осыған байланысты диссертациялық жұмыстың өзектілігі күмән тудырмайды.

Докторант сүйенетін негізгі ғылыми және әдістемелік ережелерді ашу.

Қанның биохимиялық және гематологиялық көрсеткіштерін зерттеу URIT-2900 Vet Plus гематологиялық анализаторы мен Stat Fax 4500 биохимиялық көрсеткіштер анализаторының көмегімен жүргізілді. Тіндер гематоксалин-эозин әдісімен боялып, гистологиялық препараттарды талдау МВІ-3 микроскопы арқылы зерттелді.

Докторанттың алған ғылыми нәтижелері мен олардың негізділігі. Зерттеу 2021-2023 жылдарға арналған АР09260294 «Орал популяциясы киіктерінің гельминтоздарын (ценуроз, мониезиоз және эхинококкоз) диагностикалаудың кешенді әдістері, алдын алу іс-шараларының алгоритмін әзірлеу» бюджеттік бағдарламасы бойынша ғылыми жоба аясында жүргізілді. Мемлекеттік тіркеу № 0121PK00191.

Диссертациялық жұмыс мақсатқа жетуге және жұмыста тұжырымдалған теориялық және практикалық мәселелерді шешуге бағытталған. Зерттеу әдістемесін таңдау негізделген және диссертацияның сәйкес бөлімінде жеткілікті түрде егжей-тегжейлі сипатталған.

А.Р.Қожаеваның диссертациялық жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияны қолдана отырып, деректерді интерпретациялаудың және өңдеудің заманауи ғылыми әдістері мен тәсілдерін қолдану арқылы алынды.

Қолданылған әдебиет көздері әдебиеттерге шолу жасау үшін жеткілікті. Диссертацияны жазу кезінде отандық және шетелдік авторлардың әдебиет көздері пайдаланылды.

Қорғауға ұсынылған ережелер ғылыми зерттеулердің нәтижелерімен дәлелденген. Алынған нәтижелер Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Білім және ғылым саласындағы бақылау комитеті ұсынатын ғылыми баспаларда, сондай-ақ Web of Science Core Collection және Scopus деректер базасы журналдарында жарияланған мақалаларға негіз болды және халықаралық конференцияларда баяндама жасады.

Автор «Киіктер ценурозын патоморфологиялық диагностикалау тәсілі» тақырыбына 09.02.2024 жылы № 8832 пайдалы модельге патент алды.

Диссертацияның құрылымдық және мазмұндық тұтастығы. Диссертация мәтінін докторант өз бетінше жазған. Академиялық жазудың сапасы жоғары. Диссертация кіріспеден, әдебиеттерге шолу, материалдар мен зерттеу әдістерінен, өз зерттеулерінің нәтижелерінен, талдаулар мен қорытындылардан тұрады.

Диссертация кіріспеден, материалдар мен әдістерден, өз зерттеулерінің нәтижелерінен, зерттеу нәтижелерін жалпылау мен бағалаудан, қорытындыдан, 147 дереккөздер мен қосымшаларды қамтиды, және пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады. Диссертация компьютерлік мәтінмен 115 бетте жазылды, 13 кесте, 45 суретпен безендірілген.

Докторанттың зерттеулерге қосқан жеке үлесі, зерттеу көлемі. А.Р.Қожаеваның ғылыми-зерттеу жұмысы ғылымның дамуына елеулі үлес қосады, сонымен қатар, зерттеу тақырыбының маңыздылығы жақсы ашылған.

Жалпы, докторант Жайық популяциясының киіктерінің ценуроз бен мониезизозын толық зерттей отырып, тапсырманы орындады. Диссертация мәтінін ізденуші өз бетінше жазды. Академиялық жазбаның сапасы жоғары. Диссертация кіріспеден, әдебиеттерге шолудан, материалдар мен зерттеу әдістерінен, өзіндік зерттеу нәтижелерінен, түйіндер мен қорытындылардан тұрады.

Докторанттың зерттеуші ретіндегі сапасы, ғылыми зерттеу әдістерінен алған тәжірибесі.

Шетелдік ғылыми кеңесші ретінде А.Р. Қожаева қалыптасқан ғылыми қызметкер ретінде үлкен ғылыми талантымен, білімге деген терең қызығушылығымен, дербестігімен, қарапайымдылығымен және еңбекқорлығымен ерекшеленетінін толық сеніммен айта аламын.

Қорытынды. Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып, ұсынылған диссертация аяқталған ғылыми жұмыс және барлық заманауи талаптарға жауап береді және оның авторы Қожаева Айгерім Романқызы 8D09101 – «Ветеринариялық медицина» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне ие болуға лайық деп есептеймін.

Ветеринариялық медицина факультетінің
жануарлар паразитологиясы және эпизоотологиясы
кафедрасының доценті,
ветеринария ғылымдарының докторы, доцент

Винокуров Николай Васильевич

Байланыс ақпараттары:

«Арктикалық мемлекеттік агротехнологиялық университеті» федералды мемлекеттік бюджеттік жоғары білім беру мекемесі (АМТУ ФМБ ЖББМ). Мекен-жайы: 677007, Ресей Федерациясы, Саха Республикасы (Якутия), Якутск қ., Сергеляхское ш., 3 км, 3 үй. +7(4112) 507-971, факс: +7(4112), моб. +79142372739, email: info@agatu.ru, nikolaiivin@mail.ru